

Nr 295.

Av herr **Widell m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 109 med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m. få vi härmed väcka följande motion.

Envar, som utan förutfattad mening med stöd av den kungl. propositionen söker grundligt arbeta sig in i den föreliggande frågan, torde komma till den uppfattning, att den utredning, varpå Kungl. Maj:ts förslag vilar, icke är tillfredsställande. Materialet är ofullständigt samt icke tillräckligt genomarbetat och kritiskt skärskådat. Det särskilda utskottet, som fått propositionen till sig överlämnad, synes hava varit av samma uppfattning, då utskottet hos Kungl. Maj:t anhållit om komplettering av utredningen i flera viktiga hänseenden. I detta avseende synes avgörandet böra bero därpå, huruvida det lyckas utskottet att under den korta tid, som står till buds, erhålla utredningen nöjaktigt kompletterad. I annat fall synes propositionen redan av denna anledning böra avslås.

Det ifrågavarande lagförslaget grundar sig i väsentlig mån å statens besparingskommittés betänkande angående socialförsäkringens organisation. I detta betänkande har kommittén i första hand upptagit till behandling frågan, huruvida man bör bibehålla det i Sverige nu tillämpade systemet med en statlig anstalt i konkurrens med ett flertal av arbetsgivarna bildade ömsesidiga försäkringsinrättningar, eller övergå till ett monopolsystem. Denna fråga var föremål för ett omsorgsfullt övervägande vid tillkomsten av 1916 års lag och har sedermera alltjämt stått på dagordningen, gång på gång framförd i riksdagen genom enskilda motioner. Hittills har det icke lyckats att rubba grunderna för det hittills gällande systemet. Besparingskommittén anser emellertid, att vissa vägande skäl kunna anföras mot det nuvarande systemet. Kommittén är icke säker, att det innebär tillräckliga garantier för att de skadades rättsanspråk bliva riktigt bedömda, varjämte kommittén anför, att försäkringens uppdelning på flera inrättningar medför en viss risk för bristande enhetlighet vid tillämpningen av lagens bestämmelser, samt ett försvårande av samarbetet med organen för socialförsäkringens övriga grenar. Därtill komme, att enligt kommitténs övertygelse en väsentlig besparing borde kunna ske genom ett monopolsystem, vid vilket alla direkta utgifter för agenter och anskaffningsarbete bortfalla samt förvaltningsgöromålen kunna koncentreras.

Emellertid fann sig kommittén icke tilltalad av tanken på en statlig monopolanstalt. Med styrka framhåller kommittén, att det icke skulle kunna undvikas, att en dylik anstalt komme att medföra betydande risk för en tung förvaltning med benägenhet att stelna i givna former, varförutom en så ordnad anstalt komme att kränka arbetsgivarnas befogade anspråk att själva få ordna försäkringens organisation. I stället föreslog kommittén, att den sociala olycksfallsförsäkringen skulle överlämnas till en inrättning av blandad karaktär, i vars högsta ledning såväl staten som arbetsgivarna och de försäkrade arbetarna skulle vara representerade. I övrigt skulle inrättningen vara organiserad efter mönster av ett enskilt företag av bolagstyp. Dess högsta ledning skulle utövas av en stämma, riksförsäkringstämman, bestående av trettio personer, utsedda, aderton av arbetsgivarnas organisationer, sex av staten och sex av arbetarnas organisationer.

Kungl. Maj:t har icke upptagit besparingskommitténs organisationsförslag oförändrat, i det Kungl. Maj:t föreslår, att i riksförsäkringsstämman staten skulle erhålla sexton representanter, arbetarna sju representanter och arbetsgivarna sju representanter.

Vi kunna icke finna, att de skäl, som anförts för kasserande av det nu tillämpade systemet, äro övertygande. Den huvudsakliga grunden för systemet har förut angivits vara den, att arbetsgivarna, som själva bestrida försäkringskostnaderna, böra lämnas tillfälle att organisera administrationen så praktiskt och så ekonomiskt fördelaktigt som möjligt. Vi kunna icke finna annat än att detta skäl alltjämt är fullt bärande. Genom försäkringsrådet, där klagomål över varje försäkringsinrättnings beslut kunna föras och som för övrigt har en obegränsad revisions- och prövningsrätt, torde en fullt tillräcklig kontroll å de särskilda anstaltens beslut vara ernådd. Såvitt vi känna, har det icke kunnat påvisas ett enda fall, där en skadad arbetares rättsanspråk icke blivit tillbörligt tillgodosett. Fastmer torde det vara känt, att lagen tillämpats på ett för arbetarna långt mera gynnsamt sätt än från början varit avsett. Lagrådet framhåller också, att de anmärkingar, som ur rättsäkerhetssynpunkt framställt mot det nuvarande systemet, väsentligen synas härflyta ur en på teoretiska grunder fotad misstro till detsamma, och anför, att det icke torde kunna anses ådagalagt, att i verkligheten de skadades rätt skulle hava blivit sämre tillgodosedd, då försäkring tagits i ömsesidiga försäkringsbolag, än då skaderegleringen skett genom riksförsäkringsanstalten. Vad angår den önskade enhetligheten i de olika försäkringsinrättningarnas tillämpning av lagens bestämmelser hava vi icke försport, att några klagomål i sådant avseende framförts, och för övrigt har det blivit upplyst, att de enskilda försäkringsinrättningarna sammanslutit sig till en förening, som just har till syfte att åvägbringa en sådan enhetlighet. Det i och för sig önskliga samarbetet med socialförsäkringens övriga grenar bör på allt sätt främjas, och detta kan ske även med bibehållande av nuvarande system. Och vad slutligen besparingen angår, så är detta just ett av de avseenden, i vilka en ytterligare utredning är nödvändig och även blivit av utskottet begärd. Oss synes det sannolikt, att den nya monopolanstaltens förvaltningskostnader blivit alldeles för lågt be-

räknade, och den besparing för staten, som skulle ernås därigenom, att arbetsgivarna skola betala anstaltens alla förvaltningskostnader, kan vinnas lika väl därigenom att de arbetsgivare, som hava försäkringar i den nuvarande riks-försäkringsanstalten, förpliktas betala hela dess förvaltningskostnad, varom yrkande framställts i enskilda motioner. Vi anse alltså, att några vägande sakskaäl för en förändring icke förebragts. Då man nu haft ett system för denna försäkringsgrens organisation, vilket hittills under cirka tio år i stort sett tilllämpats utan befogade anmärkningar, bör man icke övergiva detsamma, såvida icke ovedersägliga skäl därför anföras.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna monopolanstalten skulle bliva en egendomlig hybrid mellan enskild försäkringsinrättning och statsanstalt. Lagrådet framhåller, att den icke bleve hänförlig till någon av de legala sammanslutningar, vilka regleras av gällande lagstiftning, samt uttalar tvivel om, huruvida anstaltens funktionärer i sin verksamhet skulle bliva hänförliga under 25:e paragrafen strafflagen. Socialministern är emellertid av den uppfattningen, att det icke är underkastat något tvivel, att icke dessa funktionärer i sådant hänseende skulle bliva likställda med statens tjänstemän. Vem som i detta fall har rätt, är för oss omöjligt att avgöra. Men det synes oss påtagligt, att det är svårt att tänka sig, huru en anstalt av bolagsyp sådan den nu föreslagna skulle låta anpassa sig i det allmänna administrativa systemet här i riket.

I ett avseende har i regeringsförslaget den nya anstalten givits en karaktär, som fullkomligt strider mot den grundsats, å vilken enligt besparingskommitténs mening den ifrågavarande organisationen borde fotas, nämligen den, att arbetsgivarna själva böra äga att organisera administrationen på bästa sätt. Enligt det kungl. förslaget har staten det avgörande inflytandet på anstaltens styrelse och förvaltning, och det synes därför i högsta grad sannolikt, att densamma i realiteten komme att fungera såsom ett offentligt ämbetsverk och icke såsom ett enskilt bolag. Huruvida staten direkt utser anstaltens ledning — såsom nu sker i riks-försäkringsanstalten — eller låter detta ske genom en riks-försäkringsstämma, där staten har absolut majoritet, förefaller skäligen likgiltigt. Alla de anmärkningar mot statsdriften, vilka framförts av besparingskommittén, komma sålunda helt säkert också att få tillämpning å den nya monopolanstalten. Särskilt måste vi framhålla, att det enligt vår uppfattning är i hög grad oegentligt, att styrelsen för denna anstalt skulle äga rätt att ålägga arbetsgivarna alla de pålagor, som styrelsen anser önskliga för den ifrågavarande försäkringen. Styrelsen kan sålunda besluta bygga dyrbara sjukhus och vidtaga andra kostbara anordningar, vilka arbetsgivarna utan möjlighet till gensaga måste betala. I sådana fall har man i allmänhet ansett det önskligt, att det korrektiv mot slöseri bör förefinnas, som ligger däri, att de beslutande också äro de betalande, men detta korrektiv förefinnes icke här.

Utom i fråga om den nya organisationen av den sociala olycksfallsförsäkringen innehåller Kungl. Maj:ts förslag också en del ändringar, vilka skulle medföra en högst väsentlig fördyring av försäkringen, uppgående för arbetsgivarna till cirka tre miljoner kronor. Besparingskommitténs uppdrag avsåg väl, så vitt vi förstå, att åvägbringa besparingar i den svenska statens och det

svenska folkets hushållning, och det synes då egendomligt, att detta förslag föranleder en ökad utgift av cirka tre miljoner kronor. Enligt 9:e paragrafen i nu gällande olycksfallsförsäkringslag enligt dess ursprungliga lydelse skulle vid beräkning av den skadades ersättning icke tagas i beräkning det belopp, varmed hans årliga arbetsförtjänst översteg 1,800 kronor. Genom lag den 19 juni 1919 ökades detta maximibelopp till 2,400 kronor. I det förslag, som Kungl. Maj:t remitterat till yttrande av den s. k. granskningsnämnden, var maximibeloppet höjt till 3,000 kr. I den kungl. propositionen är beloppet ytterligare höjt till 3,300 kr. Denna höjning inverkar väsentligt å de livräntor, som arbetsgivarna vid invaliditet och dödsfall kunna bli skyldiga att utgiva, och dessutom har med stöd av dem vidtagits en väsentlig höjning i sjukpenningens belopp. Skälet till den år 1919 beslutade lagändringen var den då rådande dyrtiden, vilken medförde, att den skadade icke i ersättning fick samma realvärde, som beräknades vid lagens tillkomst. Numera har ju penningvärdet åter väsentligt stigit, och det synes därför åtminstone strängt teoretiskt taget hava varit mera skäl till en sänkning av den år 1919 beslutade ökningen än till dess ytterligare stegring. Detta vilja vi icke ifrågasätta, men det torde böra besinnas, att 1916 års lag redan vid sin tillkomst ansågs vara den för de försäkrade mest fördelaktiga olycksfallsförsäkringslag i Europa. Och att nu trots det ökade penningvärdet på sätt som föreslagits öka de försäkrades förmåner och därmed kostnaderna för lagens tillämpning anse vi böra vara uteslutet.

Utöver vad som nu anförts kunna enligt vår övertygelse vägande erinringar framställas mot åtskilliga detaljbestämmelser i den föreslagna nya lagen. Men då dessa i och för sig icke synas vara av avgörande betydelse för den huvudsakliga prövningen av frågan, anse vi oss icke här behöva angiva desamma.

På grund av vad nu blivit anført yrka vi,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 109.

Ludvig Widell.

J. W. Spens.

Adolf Dahl.